

1. sz. melléklet.

A tudományos kutatás irányításának, szervezésének kérdései és a Magyar Tudományos Akadémia feladatai.

A magyar tudományos kutatás szervezete és irányítása nincs egyértelműen tisztázva, ami sok fennakadást eredményoz, elhomályosítja az irányítás felelősségét, megnehezíti az egyes intézetek munkájának összehangolását, akadályozza a tudományos és gazdasági ellenőrzést.

A korábbi állapotokat az jellemezte, hogy a tudományos kutatást még szervezetileg is túlzottan az Akadémiára koncentrálták, ami lehetetlenné tette, hogy az újjászervezett Akadémia a magyar tudomány elvi irányítójává váljon.

Ezért a tudományos kutatás egyre növekvő méretei mellett szükségesnek mutatkozik olyan decentralizálás, amely lehetőleg kiküszöböli az irányítás kettősségét és lehetővé teszi, hogy az Akadémia a legfontosabb kérdésekre összpontosíthassa erejét.

Az Akadémia a kutatás elvi kérdésiben való irányító szerepének megtartása mellett közvetlenül csak azokkal a problémákkal foglalkozzék, amelyek az Akadémia tudományos tervét képezik. Ennek alapján javasoljuk a következőket:

1./ Az Akadémia intézetei minden szempontból az Akadémia irányítása alá tartoznak. Feladatuk, hogy a szocialista építés szükségleteinek megfelelő alapvető tudományos problémák megoldásával foglalkozzanak.

Az Akadémia saját intézeteit az állandó bizottságokon és az osztályvezetőségeken keresztül irányítja. Az akadémiai osztályok, illetve bizottságok kiszállások segítségével a helyszínen is tanulmányozzák az ott folyó munkát, az intézetek igazgatói pedig legalább félévenként jelentést tesznek az illetékes osztály vezetőségének, beszámolnak a végzett munkáról és tervükről.

2./ A különböző tárcákhoz tartozó tudományos intézetek irányítására vonatkozóan javasoljuk, hogy négy minisztériumban tudományos tanácsokat szervezzenek. /Földművelésügyi-, Bányászati és Energiaügyi-, Kohó- és Cépipari-, Egészségügyi- és Élelmiszerügyi Minisztériumban/.

A tudományos tanácsok lehetőleg kis létszámúak legyenek, tagjaikat a miniszter az Akadémia bevonásával jelölje ki az ipar, illetve megfelelő szakterület vezető kádereinek bevonásával, úgy azonban, hogy a tudományos tanácsnak tagja legyen az Akadémia kiküldöttje is. A tudományos tanács fontos elvi kérdésekben az Akadémia illetékes szakbizottságaival együttműködik, ugyanakkor a minisztériumban a tanács felállítása mellett meg kell erősíteni a kutatás problémáival foglalkozó apparátust és ahol ilyen nincsen, sürgősen fel kell állítani.

A minisztériumi intézetekben folyó minden tudományos kutatómunka közvetlen irányításáért és a munka feltételeinek biztosításáért a minisztérium felelős.

3./ Jelenleg még nem látszik helyesnek a Köznevelési Minisztériumban tudományos tanács felállítása, mert a hozzá tartozó tanszékeken, illetve tudományos intézetekben rendkívül szétágazó, különböző tudományterületekben folyik a kutatómunka és ennek a minisztériumnak főfeladata az egyre kiterjedő oktatási tevékenység minél jobb megszervezése és irányítása.

A KM intézetekben folyó tudományos munka irányításánál a más minisztériumokban felállítandó tudományos tanácsok feladatát a Tudományos Akadémia illetékes osztályai, illetve bizottságai látják el a minisztériummal együttműködésben, a dékánok közreműködésével.

Ennek gyakorlati végrehajtása úgy történjen, hogy az akadémiai osztályok, illetve bizottságok az intézetekben folyó tudományos kutatómunkát évente legalább egyszer vizsgálják meg részben a helyszínen és terveiket, illetve jelentéseiket rendszeresen ellenőrzik.

A KM intézetekben folyó tudományos kutatómunka

személyi és anyagi feltételeit az Akadémia javaslata alapján a minisztériummal egyetértésben a tárca költségvetésében kell biztosítani. A tanszéki állások számánál a minisztériumok ne csak az oktató munka szükségletét vegyék tekintetbe, /Közoktatásügyi Minisztérium, Földművelésügyi Minisztérium, Egészségügyi Minisztérium/, hanem gondoskodjanak megfelelő számú kutató és segéd-személyzet beállításáról.

Ezek az intézetek állami irányítás és vezetés szempontjából egyébként a minisztériumhoz tartoznak, annál is inkább, mert a főfeladatuk az oktatási munka jó ellátása.

4./ A Magyar Tudományos Akadémiának áttekintéssel kell bírnia a tudományos kutatásról, hogy megállapíthassa, milyen kérdéseket tart akadémiái fontosságnak és a tárcaikkal egyetértésben elvi iránymutató szerepet tölthessen be.

Ezért:

a./ A Magyar Tudományos Akadémiának meg kell kapnia a fontosabb tudományos kutatási terveket.

Az Akadémia a hozzá küldött terveket megvizsgálja, véleménycsi és kiválasztja azokat a témákat, melyekkel közvetlenül, mint akadémiái témákkal kíván foglalkozni. Megjelöl ezenkívül olyan problémákat, a miniszterekkel egyetértésben, melyeknek kidolgozását kívánatosnak tartja a megfelelő tárca kutató intézeteiben, illetve tanszékeiben.

A minisztériumok a KI kivételével évente összefoglaló tájékoztatót küldenek kutatóintézeteik eredményeiről az Akadémiának.

b./ Az akadémiái témák is szervezeten, gazdaságilag, káderproblémáikkal együtt a tárcaéhoz tartoznak. E témákat az Akadémia választja ki és veti fel az osztályain, bizottságain keresztül iránymutató segítséget ad végrehajtásukhoz, a tárcaikkal egyetértésben.

Munkatervet, jelentést a KI intézeteiken kívül a minisztériumokon keresztül kap az Akadémia és kapcsolata ezekkel az intézeteikkel /pl. bizottság kiküldése/ általában sem történhet a minisztériumtól függetlenül.

c./ Az akadémiai témákat nem változtathatja meg a minisztérium /gazdaságilag sem/, csak az Akadémiával egyetértésben. Általában a tárcaáknak, illetve tudományos tanácsoknak munkájukban együtt kell működni az Akadémiával, illetve megfelelő osztályával és arra nagyfontosságú elvi tudományos kérdésekben támaszkodni is kell.

A fenti javaslattal az összes érdekelt minisztériumok egyetértének. Szükséges, hogy a fenti javaslat végrehajtása mielőbb megtörténjék. Ennek érdekében szükségesnek látszik egy, a vázolt kérdéseket tisztázó kormányrendelet kiadása.

Budapest, 1952. január 25.